

ДОБРИ ЖОТЕВ КОСИТБА

chitanka.info

Когато една ливада косят петима, ще я окосят по-скоро, отколкото ако са двама. По силата на тази понятна за всекиго аритметика дядо Боне плюс четиримата му сина окосиха своето преди дядо и баща ми. Дядовата ливада беше досами тяхната и по големина колкото нея.

Дотук всичко беше добре. Но добрето почти винаги е застрашено от някаква лошотия — дядо Боне не се задоволяваше със своето и гледаше да заграби каквото може.

За дядо това бяха недопустими неща, но за дядо Боне тъкмо наопаки. Подобни присвоявания от паметивека са били подчинени на закона „никой ни чул, ни видял“. Тоя път обаче дядо Боне се прояви като новатор — след като окосиха своето, коситбата продължи в дядовата ливада.

Щом установи неприятната истина, дядо се озърна за баща ми, който беше оставил косата и отишъл донякъде. Не го видя. Тогава се обърна към агресорите и миролюбиво ги запита, сякаш бяха немирни дечурлига:

— Боне, ама що работите, бре?

Оня и без това червендалест, се зачерви още повече и насърчи своите:

— Косете!

От казаното пролича, че перспективата се заоблачава съвсем, та дядо го удари на молба:

— Ора! Срамота е! От горния страх немате ли?

С „горния“ той напомняше за бога, но дядо Боне се прояви като изпечен атеист — завъртя по-чевръсто косата и пак насърчи останалите:

— Косете!

Разбрал, че „горния“ не му върши работа, дядо прибегна към друга, по-осезателна заплаха:

— Боне!... Че дойде Лудия!... Че види!...

Лудия не беше кой да е, а всеизвестният магистър на боя, баща ми. Мнозина бяха делили мегдан с него. Но дори и Стоимен Боримечката падна под копралята му, макар къде-къде да го превишаваше и по ръст, и по сила. Имаше си талант за тази работа човекът и толкова.

Случвало се е да го гледам по време на бой — подвижност на пантера, рефлекс на петел, съобразителност на лисица. Понякога ми се е струвало, че той обича боя ей така, заради самия бой.

Върви, да речем, някъде си и вижда да се бият някои си. За какво са се счепкали тези някои си, кой е крив и кой прав, никак не е интересно. Магистърът на боя леко пребелява, през ноздрите му на кратки интервали заизригва нещо прилично на късо конско пръхтене и той начаса се озовава между биещите се.

И ето го в стихията си — удар на единия, удар на другия или точно удари почти едновременно и на двамата. Всичко привършва с разгромяване на сбилите се, които с разкъравени лица забравят за какво са се сбили. А магистърът напуска полесражението най-често съвсем читав.

Ако някой от насъбралите го запита какво става, той най-убедено му отговаря: „Разтървавах ги!“ После продължава пътя си с удовлетворението на нахранил се гладен човек.

Така че напомнянето за Лудия трябваше да озаптиса петимата. За жалост това не става. Напротив, предизвика ги. Косите засвистяха по-остро, а вождът им натърти заинатено:

— Косете!

В същото време от близкия дол се измъкна баща ми. Щом го видя, дядо, както стоеше, поседна, обзет от мрачни предчувствия. Нашествениците също го усетиха, но това не смути вдъхновителя им. Той размаха косата по-широко и отривисто напомни:

— Косете!

Гласът на дядо Боне привлече вниманието на баща ми и той незабавно се ориентира в обстановката. Изненада се много. Чак такава нещо не беше сънувал и в най-кошмарните си сънища. Но след изненадата всичко тръгна по реда си — лицето пребеля, от ноздрите заизригва познатото късо пръхтене и пантерската походка го понесе към близкото полесражение. Само че дошъл до неприятеля, магистърът на боя поспря и продума с леко запъване, каквото се появяваше, когато е възбуден:

— Защо се за бо-ой молите, а?

Последва косвен отговор:

— Косете!

Баща ми премисли нещо. Изглежда, го споходи лисичата съобразителност. Глупост беше да налети току-така срещу петима, при това с коси. И вместо да нападне, хвърли поглед отгатък дола, където пасеше кобилата ни Гюца. Бездруго взе някакво решение, защото отиде при нея, възседна я и препусна към село.

Когато конник и кон потънаха между хълмовете, дядо Боне направи многозначителен коментар, от който се виждаше, че пъкленият план на противника е разгадан:

— Лудия тръгна за леговера!... Че ни тепа!... Косете!

Всички бяха чували за „леговера“ на баща ми. Говореха, че бил с дванадесет патрона. Но и прословутият „леговер“ не даде ефект — коситбата продължи.

Дядо остана седнал, обхванат от безнадеждност. Само от време на време хвърляше поглед към Преслопта — най-високия хълм, който конникът трябваше да прехвърли на път към село. Там можеше да бъде видян. И той не след дълго се мерна на превала, очертан върху фона на бистрото лятно небе.

Забеляза го и дядо Боне, но все едно беше забелязал муха, защото рече най-хладнокръвно:

— Мина Преслопта!... Косете!

Дядо стана от мястото си, доближи до косачите и отново се реши да ги увещава. Спомена за човещина, за братство, за разбирателство. Не би!

Накрая съвсем отчаян се оттегли на старото си място, поседна и отново впери очи в Преслопта. Пак там щеше да се види връщаният се конник. Надяваше се, че Лудия може да се смисли и да изостави намеренията си. Каквото и да е, чак дотам бива ли?

Не след дълго върху небето над превала се очерта още по-ясно препускащият насам ездач. Даже се виждаше как, нетърпелив да стигне по-скоро, размахва крака, пришпорвайки Гюца.

Дядо Боне го зърна и сега. Но вместо да се освести, каза, поставил демонстративно длан над веждите си:

— Иде!... Носи леговера!... Косете!

От всичко дотук някои ще си помислят, че става дума за хипербола. Няма и помен от подобно нещо. Дядо Боне комай опровергаваше биологията — нервите му никакви ги нямаше. За него се знаеха много истории, които навеждат на такива заключения:

Било през Първата световна или Балканската, не знам точно, пък и тази подробност не е важна. Ротата на младия войник Боне обядвала фасулена чорба — любимото му ядене. Излапал той пая си от войнишкото канче и докопал баката. В нея имало останал за около две канчета от неговия обичен фасул. Да, но неприятелят бил по-скоростен в храненето, защото ненадейно открил оръдейна стрелба.

Щом вражеските снаряди завдигали фонтани от пръст около обядващите, всички от ротата зарязали обяда и наскочили в окопа. Само Боне не пошавнал от мястото си и продължил да куса с алуминиевата войнишка лъжица. Остава ли се такава драгоценност?

А стрелбата ставала все по-гъста. Умножавали се изритите ями. Парчета от взривяваното желязо виели около него. Някой от другарите му за миг източил шия над окопа и извикал:

— Боне, крий се!

— Сега, сега... — отвърнал войникът и поускорил кусането.

Това „сега, сега“ не подействало успокояващо на другарите му и те един след друг се показвали, колкото да надвикат бумтежите и повторят вече казаното:

— Боне, крий се!

Младият войник се отнесъл с разбиране към тревогата им, та след като преглътнал поредната хапка, ги успокоил:

— Арно де, арно!... Чуем ви!... Малко остана!... Да го изручам и че дойдем!...

Но канонадата съвсем стеснила кръга около него. Наложило се самият ротен да се покаже над окопа и да издаде началническата си заповед:

— Редник, бегом в окопа!

— Слушам!

Отговорил войникът, както се полага. Но само отговорил. Иначе продължил да стърже с лъжицата по дъното на баката.

В същото време фонтан от пръст изригнал на крачки от него и го затрупал до кръста. Затрупана била, разбира се, и стиснатата между коленете бака. Боне станал, отърсил се от пръстта и тръгнал към окопа, като измърморил с дълбоко съжаление:

— Ту-у, мамицата им!... Язък!

За времето, което беше необходимо да разкажа тази история, баща ми успя да допрепуска до мястото, откъдето взе Гюца. Там скочи от гърба ѝ и я пусна да пасе. Кобилата това и направи, а той дойде до върбата, овесила клони над сами дола. По този начин доближи неприятеля на двадесетина разкрача. Избра си като че подготвен за целта клон, извади леговера, опря китка на клона и взе на мушка нашествениците.

Дядо стана разтревожен и го запридумва да се откаже от намеренията си. Косачите се поразколебаха. И вождът им спря да размахва косата, вгледа се в баща ми оттатък дола и изговори отчетливо:

— Те... Лудия ни тури на нишан!... Сега че ни изпотепа... Косете!

Сега вече коситбата се възобнови с по-голяма свирепост. Стана тихо, дори щурците като че млъкнаха. Само косите просветнаха на лятното слънце и окосената трева се сригваше под остриетата им. Грациозна невестулка изскочи из тревата, побегна донякъде, поспря, извърна се учудена и отново хукна.

Баща ми се примерва до някое време, па неочаквано мушна оръжието в джоба и рече:

— Я да не съм луд да идем у затвора!

След това, нелишено от основание изявление, той премина дола и с малко натежали крачки се запъти към дядо.

Петимата решиха, че войната е свършена в тяхна полза. Косите засвистяха победоносно, а дядо се сгъна като претрепан.

Но победителите не бяха разбрали, че е свършила само студената война и че магистърът на боя притежава лисича съобразителност. Той отчете психологическия момент — успокоителното отпускане на неприятеля, и най-рационално се възползва от него.

Както си вървеше, неусетно се озова в гръб на косачите. Там докопа един от грамадните дървени лостове, с които се носят спластените купчини сено, и пусна пантерската си стъпка, озвучена с приглушени пръхтения.

След малко лостът опари глезените на двама от косачите и те подобно окосената трева се снижиха до косите си. Следващият получи тежък удар в гърба, прекрачи два-три пъти, устремен напред, и се захлупи по очи.

Четвъртият, усетил сравнително навреме нападението, уж побегна, но поизбиколи, стисна косата и се устреми към баща ми изотзад. Можеше да отреже главата му като на врабче. Само че магистърът на боя, когато се биеше, придобиваше очи и на тила. В последния миг се обърна с едно кратко войнишко кръгом. Нападателят изведнъж се намери пред лицето му, вече замахнал с косата.

В тази част от секундата се притече на помощ петлешкият рефлекс — магистърът клекна и косата изсвистя над главата му. Едвам клекнал, се изправи и стовари лоста върху рамото на връхлетелия. Изглежда, не беше забравил, че „не му се иде у затвора“, та отбегна главата. И все пак лостът профуча близо до нея и засегна наложената върху ѝ гарсонетка.

По нас тази сламена шапка наричат равница. Натисната от лоста, равницата се люшна от дъното си, а останалата ѝ част се смъкна и увисна като гердан на шията на ударения, червена от кръв. Тежкия лост беше близнал ухото.

Остана дядо Боне. Той стърчеше подъбен и сякаш чужд на всичко. Съмнителната му нервна система го правеше човек със забавени реакции. Баща ми не пожела да се занимава с него. Нямаше смисъл.

След неочакваното им поражение нашествениците се оттеглиха в пределите на тяхната си ливада. Там насядаха да превързват разкъравеното ухо и да налагат с мокри кърпи пострадалите телесни пунктове.

През това време магистърът на боя провери дали окосената от бития враг трева е просъхнала, за да я обърне с дървената вила. Беше се успокоил. Дори се обърна към петимата и каза без никаква ирония:

— Благодариме, свършихте ни убава работа.

Не му отвърнаха. Но след като си взеха сулук, помъкнаха коси към друга дядова ливада и се захванаха да косят нея. Ливадката се намираше на стотина разкрача, та ясно се виждаше как петимата, макар и не съвсем енергично, упорито завъртяха косите.

Войната не беше свършила. Щом разбра това магистърът на боя устреми пантерската си походка към непоправимите войнолюбци. Опитите на дядо да го спре претърпяха пълен крах. За възможно най-кратко време доближи петимата и им рече, учестил късите си пръхтения:

— Ама вие пак ли се за бо-ой молите?

Ни дума, ни звук. Само предводителят натърти своето:

— Косете!

Дядо постоя, постоя, па забърза към новото полесражение. Но, както се видя, баща ми не бързаше да се нахвърли върху врага. Лисичата съобразителност му подсказа, че сега, съвзели се от първото поражение, петимата го чакаха, готови за схватка. Тъкмо за това, вместо да налети, заизкачва стръмнината, за да се отзове над тях.

Когато зае желаната позиция, заоглежда около себе си, като от време на време се навеждаше. Не беше трудно да се разбере, че събира камъни. А по нашия край камънаци колкото щещ. За кратко време се извиси цяла купчина. И ето, вече подготвил артилерията си, изведнъж откри барабанен огън.

Петимата не очакваха такъв развой на нещата. Коситбата им ставаше невъзможна. Наместо да въртят косите — трябваше непрекъснато да отскачат натам-насам, за да избягват доста точните попадения. Не им оставаше друго, освен или да се махнат от ливадката, или да щурмуват.

Избраха второто. На щурм ги поведе дядо Боне. Само че бяха вече доста понакълцани. Пък и едно е да мяташ камъни отдолу и друго — отгоре. Въпреки това лека-полека групата наближи подножието на крепостта. При новосъздаденото съотношение на силите магистърът трябваше да предприеме нещо. И той предприе. Напъха в пазвата на ризата си останалите му камъни и заприличал на бременна котка, изпълзя по-високо и зае позиция зад голям камък.

Тук беше доста защитен. Сега камъните захвърчаха право към неразбраните глави. И нередко попадаха в целта. Щурмоваците закъсаха. Ту тоя, ту оня се хване за главата и напусне полесражението, свличайки се по надолнището. Накрая разбрали, че и този път загубват схватката, петимата се оттеглиха и седнаха встрани от ливадката да ближат лютите си рани.

Магистърът на боя слезе от крепостта и подбра дядо да си довършат работата в другата ливада, като не пропусна пак да благодари за окосеното. Е, и той от време на време се потриваше по раменете и бедрата, но здраве да има.

Докато дядо и баща ми работеха, докато петимата се занимаваха с нанесените им леки и средни телесни повреди, слънцето залезе. Дядо

Боне се привдигна, погледна към двамата и току извика спокойно и може да се каже ласкаво:

— Айде, айде да си одиме — мръкна се!

Някои ще се учудят на това немотивирано преображение на стария. Напротив, всичко беше мотивирано, логично и дори с твърде осезаема морална оцветка. В съзнанието на дядо Боне, пък и на останалите, нещата се нареждаха по следния начин: „Нам имот ни требе, та ние ако можеме, че притиснеме това-онова! И сме си прави! Арно, ама и он си е права, неговото да си варди! Срѣдня нема!“

Този недотам издържан морал все пак е по-издържан от морала на смятащите се прави и единствено прави!

На отправения повик дядо отвърна с малко потиснат, но също ласкав глас:

— Айде! Сбирайте такъмите!

След малко всички заедно потеглиха към село, погълнати в разговор за всекидневни неща. Така дружината премина поизтънялата река в дола.

Но там Гюца, раздразнена от нещо, захвърля къчове. Баща ми вървеше зад нея, та с едното си копито позасегна ръката му. Това, кой знае защо, възкреси умрялата вече доскорошна вражда в душата на дядо Боне и той неочаквано се обърна към кобилата:

— У глава, у глава ритни Лудия!

Баща ми запита искрено изумен:

— А бре... ама сега па що ти чи-чиним!

Останалите бяха напълно съгласни с него и погледнаха укорно дядо Боне. Той също проумя нелепицата и подхвана прекъснатия мирен разговор. Така неусетно изкачиха най-големия връх и се оказаха на Преслепта.

В ниското започна да мрачи. Откъм Гяволското се обади сова. Някой каза загрижено, че закъснявали с коситбата, и изреди местностите на още неокосените ливади.

Какво предстоеше да става в тия ливади, беше уравнение с няколко неизвестни. Но кой ще ти мисли за това — нов ден, нов късмет.

Когато дружината навлезе в село, газените лампи вече светеха.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.